

Ulkona yöpyneiden asunnottomien henkilöiden tilanne Helsingissä syksyllä 2024

Etsivän lähityön sosiaalinen raportti

Helsinki

Sisällys

Johdanto	3
Etsivän lähityön kohtaamat ulkona yöpyneet ja vailla vakinaista asuntoa olevat ihmiset.....	3
Ilmiöt kadulla syksyllä 2024	5
Ulkona yöpyneiden elinolosuhteista ja terveydestä.....	6
Palvelujen toimivuus ulkona yöpyneiden näkökulmasta	8
<i>Asumispalvelut ja peseytymismahdollisuudet .....</i>	<i>10</i>
<i>Muita yhteiskunnan palveluita ja asunnottomien arkeen vaikuttavia tekijöitä.....</i>	<i>11</i>
Kehittämissuhteita	12
Lähteet.....	13

Ulkona yöpyneiden asunnottomien henkilöiden tilanne Helsingissä syksyllä 2024

Johdanto

Etsivä lähityö tekee etsivää sosiaali- ja terveysalan työtä jalkautuen Helsingin kaduille sekä julkisiin ja puolijulkisiin tiloihin. Etsivä lähityö tunnistaa ja tavoittaa tuen tarpeessa ja palveluiden ulkopuolella olevia ihmisiä sekä tarjoaa kohdatuille mm. neuvontaa ja ohjausta, psykososiaalista tukea sekä yksilökohtaista tukea asiointissa, avun ja palveluiden piiriin hakeutumisessa. Työskentely tapahtuu pääasiassa kohdattujen omassa elinympäristössä ja mahdollistaa ajanvarauksettoman ja anonyymin palvelun. Etsivä lähityö ottaa vastaan huoli-ilmoituksia sekä yksittäisiin ihmisiin että alueellisiin ilmiöihin liittyen.

Tämä sosiaalinen raportti kertoo ulkona yöpyneiden asunnottomien henkilöiden tilanteista ja pohjautuu työntekijöiden kirjaamiin katuhavaintoihin sekä anonyymisti kerättyyn tietoon (QB) kohdattujen tilanteesta ajalla 1.8-15.11.2024. Quest Back-lomakkeelle kirjattu tieto on kerätty kohtaamisten pohjalta ja perustuu siten kohtaamisten määrään, ei asiakkaiden lukumäärään. Lomakkeelle kerätyt tiedot pohjautuvat työntekijöiden tekemiin ensiarvioihin sekä asiakkailta saatuihin, pääosin spontaaniin, palautteeseen. Lisäksi raportin sisällön tuottamiseen on osallistunut viisi asunnottomia tai asunnottomuustaustaista asiantuntijaa.

Raportissa kerrotaan etsivän lähityön työntekijöiden ja ulkona yöpyneiden asunnottomien henkilöiden välisistä kohtaamisista, nostetaan esille kolme ajankohtaista ulkona yöpyvien elinympäristöön vaikuttavaa ilmiötä sekä kuvataan sairaanhoitajan asunnottomien elinolosuhteista ja terveydestä tekemiä havaintoja. Viimeisissä luvuissa kirjoitamme asunnottomille suunnattujen palveluiden sekä muiden yhteiskunnan palveluiden toimivuudesta ulkona yöpyvien asunnottomien henkilöiden näkökulmasta. Päätämme raportin muutamiin kehittämissuhteisiin.

Raportissa termi *kohdattu* tarkoittaa etsivän lähityön sosiaaliohjaajan tai sairaanhoitajan kohtaamaa ulkona yöpynyttä asunnottomaa henkilöä. Mikäli kohdattu on työskennellyt yhdessä työntekijän kanssa, käytetään tässä raportissa sanaa *asiakas*.

Etsivän lähityön kohtaamat ulkona yöpyneet ja vailla vakinaista asuntoa olevat ihmiset

Määrittelemme laskennassamme ulkona yöpyneiksi asunnottomiksi henkilöt, jotka ovat yöpyneet esimerkiksi taivasalla, asemilla, kauppakeskuksissa, rapuissa tai autoissa. Laskennassa ei ole eroteltu ulkona yöpymisen kestoa. 1.8-15.11.2024 välisenä aikana etsivällä lähityöllä on ollut tiedossa yhteensä 93 (53) ulkona yöpynyttä henkilöä. Suluisissa oleva luku kertoo vuoden 2023 vastaavan ajankohdan tilanteesta. Kohdattujen ulkona yöpyneiden määrä on kasvanut ensimmäistä kertaa vuoden 2021 jälkeen, jolloin ulkona yöpyneitä havaittiin 81 vastaavana ajanjaksona.

1.8.-15.11.2024 välisenä aikana etsivällä lähityöllä on ollut tiedossa yhteensä 93 (53) ulkona yöpynyttä henkilöä, joista 22 (11) on ollut naisia, 78 miehiä ja kolmen sukupuoli

ei ollut määriteltävissä. Kaikista ulkona yöpyneistä 56 (33) henkilöä on yöpynyt pääsääntöisesti ulkona eikä ole käyttänyt asunnottomien palveluita kuin korkeintaan satunnaisesti. Etsivän lähityön tiedossa on ollut 45 (20) ulkona yöpyntä, joiden tiedettiin olevan helsinkiläisiä. Lisäksi on ollut 23 henkilöä, joiden kotipaikkakunta ei tullut ilmi kohtaamisessa, 20 henkilöä, jotka olivat ulkopaikkakuntalaisia ja 8 henkilöä, jotka eivät olleet Suomen sosiaaliturvan piirissä. Helsinkiläisistä ulkona yöpyvistä 32 (13) ei etsivän lähityön tietojen mukaan käyttänyt lainkaan tai vain satunnaisesti asumispäivystys- tai hätämajoituspalveluja. Kymmenen ulkona yöpyneen helsinkiläisen tiedettiin käyttävän useammin kuin satunnaisesti asumispäivystyksen palveluja.

Etsivä lähityön kohtaamisista 85 on kirjattu tapahtuneen ulkona yöpyneen henkilön kanssa. Näistä lähes 2/3 on tapahtunut keskustan alueella. Ulkona yöpyneiden kohtaamisista noin 2/3 on tapahtunut 30–65-vuotiaan henkilön kanssa. Yli puolet kohtaamisista on tapahtunut helsinkiläisen kanssa ja noin neljännes ulkopaikkakuntalaisen kanssa.

Etsivän lähityön toiminta painottui erityisesti kontaktin luomiseen ja psykososiaaliseen tukeen, mutta myös neuvontaan, muutostyöskentelyyn, asiakkaiden asioiden selvittelyyn ja palveluihin ohjaamiseen. Muita keskeisiä työskentelymenetelmiä olivat asiakkaan saattaminen palveluihin ja arjessa tai asioinnissa avustaminen. Keskeisimpiä palveluita, joihin lähityöstä ohjattiin ulkona yöpyneitä ihmisiä, olivat päivystykselliset ja matalan kynnyksen palvelut kuten asunnottomien palvelut, päiväkeskukset, yökahvilat ja päihiteitä käyttäville suunnatut terveysneuvontapisteet. Jonkin verran ohjaamista tapahtui myös päihdepalvelujen VIA-vastaanoitoille etenkin alkoholi- tai huumevieroitukseen hakeuduttaessa. Lisäksi kohdattuja ohjattiin peruspalveluihin, joita olivat useimmiten sosiaalihuollon palvelut, kuten aikuissosiaalityö.

Reilussa neljänneksessä kohtaamistilanteista kohdattu ei kokenut tarvitsevana apua tai tukea. Kohdatut suhtautuivat työntekijöiden kontaktin ottamiseen pääsääntöisesti positiivisesti tai neutraalisti silloinkin, kun eivät kokeneet avulle tarvetta. Kohdatut kertoivat usein oma-aloitteisesti tutuille työntekijöille ajantasaista tietoa tilanteestaan. 75 % tukea vastaanottaneiden henkilöiden kanssa tapahtuneissa kohtaamisissa työntekijä arvioi kyenneensä auttamaan asiakasta hänen toivomallaan tavalla. Osassa niistä kohtaamisista, jossa työntekijä oli kokenut, ettei ollut kyennyt auttamaan asiakasta hänen toiveitaan vastaavalla tavalla, asia ei ollut työntekijän arvion mukaan ratkaistavissa. Tällaisia olivat esimerkiksi asiakkaan toive omasta huoneesta tai asunnosta tietyssä paikassa, tms. Silloin kun kohdattu ei ollut kyennyt ilmaisemaan tai oli ollut psyykkisesti liian huonovointinen määrittelläkseen tuen tarvettaan, oli työntekijä jättänyt kohtaamisen arvioinnin tekemättä. Työntekijät olivat arvioineet pystyneensä vahvistamaan tai ylläpitämään ulkona yöpyneen asunnottoman kohdatun luottamusta etsivän lähityön tukeen noin 80 % kohtaamisista.

Kohtaamisesta kokonaan kieltäytyminen oli työntekijöiden arvion mukaan vähäistä. Usein kieltäytyminen lähityön tuesta ja/tai muista palveluista johtui työntekijöiden arvion mukaan kohdatun psyykkisestä voinnista. Työskentely etsivän lähityön kanssa on vapaaehtoista ja työntekijät kunnioittavat kohdatun toivetta. Yksittäisinä poikkeuksina ovat kohtaamiset, joissa kohdatun henkilön arvioidaan olevan välittömän avun tarpeessa. Näissä tilanteissa työpari joutuu käymään moniammatillista eettistä keskustelua siitä, onko hoidon tarve niin suuri, että etsivän työn periaatteiden mukainen kohdatun itsemääräämisoikeus voidaan ylittää esimerkiksi soittamalla hätäkeskukseen.

Etsivä lähityö ei pääsääntöisesti herätä julkisissa tiloissa tai ulkoilmassa yöpyviä, ellei ole syytä epäillä, että nukkuvan terveys on vakavasti vaarantumassa. Ulkona aikaansa viettävien ja yöpyvien lepo hetket esimerkiksi aseman penkillä, rappukäytävissä tai ostoskeskuksissa jäävät usein kestoiltaan lyhytaikaisiksi ja ovat lepäävälle hyvin tärkeitä jaksamisen kannalta. Tämä selittää osaltaan miksi kerätyssä aineistossa

havainnot ulkona yöpyneistä oli lukuna määrällisesti suurempi kuin vastaava kohtaamisten määrä. Toinen selittävä tekijä on edellä kuvattu kontaktista kieltäytyminen. Jalkautuvassa työssä luottamuksen rakentaminen aloitetaan kohdatun ehdoilla, tarvittaessa hyvinkin rauhallisella tahdilla. Toisinaan voi viedä useita kuukausia, ennen kuin kohdattu on valmis kertomaan nimensä ja kertomaan tilanteestaan työntekijöille.

Ilmiöt kadulla syksyllä 2024

Etsivän lähityön, yhteistyöverkoston sekä kaduilla aikaansa viettävien ihmisten mukaan niin rauhattomuus kaduilla, väkivalta kuin ulkona yöpyvien määräkin on lisääntynyt vuoden 2024 aikana. Keskustelua tiettyjen alueiden rauhattomuudesta näkyi syksyn aikana myös mediassa. Muuntohuume PVP (peukkuhuume) nousi sekä otsikoihin että puheisiin kohdattujen kanssa. Kaduilla lähityön kohtaamat ihmiset toivat keskusteluissa esille elinkustannusten nousun ja kertoivat sen lisännen muun muassa tarvetta myymälävarkauksien tekemiselle. Ympäri vuorokautisesti toimivan infran ja palvelujen vuoksi Helsinkiin hakeutuu ulkona yöpyviä asunnottomia muista paikkakunnista.

Julkinen keskustelu ja turvattomuus: Mediassa ja julkisilla foorumeilla käytiin syksyllä runsaasti keskustelua etenkin huumekaupan ja huumeiden käytön aiheuttamista häiriöistä Helsingin kaduilla ja puistoissa. Kaduilla aikaansa viettävät ja ulkona yöpyvät ihmiset saattavat aiheuttaa lähiympäristössä turvattomuuden tunnetta, jota kaupunkilaiset toivat jonkin verran esille myös lähityön työntekijöille. Tämä liittyi etenkin näkyviin päihteiden käytön sivuilmiöihin. Keskustelu tavoitti myös osan kaduilla aikaansa viettävistä sekä asunnottomista ihmisistä. Moni heistä kertoi väkivallan lisääntyneen ja katujen muuttuneen rauhattomammiksi viimeisten parin vuoden aikana.

Yleisesti voidaan ajatella katu ympäristön olevan turvaton asunnottomalle ihmiselle, mutta osa lähityön kadulla kohtaamista henkilöistä kertoi tarpeesta oleskella näkyvillä paikoilla, joissa liikkuu runsaammin ihmisiä. Kohdatut ajattelivat, että joutuessaan väkivallan kohteeksi, ryöstetyksi, saadessaan sairauskohtauksen tai yliannostuksen, sivulliset hälyttäisivät herkemmin apua kuin päihdemaailmassa elävät.

Joillakin alueilla kohdattujen kertomuksissa painottuivat muiden päihteiden käyttäjien sekä nuorisoporukoiden heihin kohdistamat ryöstöt ja väkivalta. Kyseiset väkivallan muodot ovat usein piiloon jäävää rikollisuutta, sillä tekojen uhrit eivät pääsääntöisesti ole yhteydessä viranomaisiin tai tee rikosilmoitusta tapahtuneesta.

Muuntohuume PVP: Monet turvattomuuteen, väkivallan lisääntymiseen, kaduilla aikaansa viettävien fyysiseen ja psyykkiseen huonovointisuuteen sekä sosiaalisiin ongelmiin liittyvät kertomukset kohdentuivat muuntohuume PVP:n aiheuttamiin haittoihin. PVP:n vaikutuksia toivat esille niin päihteitä käyttävät kuin päihteitä käyttäville ihmisille suunnattujen palvelujen työntekijätkin. Päihteiden kerrottiin aiheuttavan terveydellisten haittojen lisäksi aggressiivisuutta, arvaamattomuutta, psykooseja ja voimakasta riippuvuutta. Lähityön kohtaamat päihdemaailmassa toimivat henkilöt puhuivat PVP:n vaikutuksista pääosin hyvin negatiiviseen sävyyn riippumatta siitä, käyttivätkö he itse ko. päihdettä. Aineen kuvattiin vaikuttavan vahvasti ihmisen käytökseen ja toimintaan.

Ulkopaikkakuntalaiset Helsingissä: Etsivä lähityö kohtasi elo- ja marraskuun 2024 välisellä ajanjaksolla myös useita muualla kuin Helsingissä kirjoilla olevia ulkona yöpyviä ihmisiä. Vailla vakinaista asuntoa olevia ihmisiä toi Helsinkiin mm. kaupungin

lämpimät tilat mahdollistava ympärivuorokautisesti toimiva infra (ostoskeskukset, asemat, julkinen liikenne) sekä matalan kynnyksen palvelujen tarjoama mahdollisuus ruokailuun tai saada evästä. Usea lähityön kohtaamista ulkopaikkakuntalaisista toi esille, ettei heille suunnattuja palveluita oman hyvinvointialueen tai kotikunnan alueella juurikaan ole. Helsingissä etenkin järjestöjen tarjoamia asunnottomille suunnattuja palveluita käyttävät monet ulkopaikkakuntalaiset ja Suomen sosiaaliturvan ulkopuolella olevat ihmiset. Matalan kynnyksen palvelun työntekijät olivat havainneet etenkin Helsingin naapuruskunnissa kirjoilla olevien asiakkaiden määrän kasvaneen vuoden jälkimmäisellä puolikkaalla.

Ulkona yöpyneiden elinolosuhteista ja terveydestä

Etsivän lähityön kohtaamilla ulkona yöpyvillä on usein hoitamattomia perussairauksia, haasteita huolehtia hygieniastaan, aliravitsemusta sekä muita elinolosuhteista johtuvia terveysongelmia. Ulkona ilman suojaa eläminen altistaa esimerkiksi paleltumille, ihon palamiselle auringossa sekä alaraajavaivoille runsaan kävelyn tai paikallaan istumisen seurauksena. Henkilön fyysinen vaiva voi mahdollisen vakavan päihdeongelman tai mielenterveydellisen haasteen vuoksi jäädä häneltä itseltään huomaamatta. Hoitamattomat ihon, suun ja jalkojen infektiot kehittyvät toisinaan jopa tehohoitoa vaativaksi verenmyrkytykseksi. Etsivän lähityön havaintojen mukaan hoitoon hakeutumista haastaa muun muassa tiedon puute, tuen tarve palveluihin hakeutumisessa sekä epäluottamus järjestelmän kykyyn kohdata heidät arvostavasti tai vastata heidän tarpeisiinsa.

Sääolosuhteet: Ulkona yöpyvät asunnottomat ihmiset ovat alttiita sääolosuhteiden aiheuttamille vaivoille. Etsivän lähityön sairaanhoitaja kohtasi kesällä useita asunnottomia henkilöitä, joiden kasvot ja ylävartalo olivat pahoin palaneet auringossa. Pahimmillaan kohdatulla oli vesikkelöitä kasvoissa. Lisäksi kesähelteillä kohdatut asunnottomat kärsivät nestetasapainon häiriöistä. Talviaikaan sairaanhoitaja havaitsi kohdatuilla käsien, jalkojen ja kasvojen paleltumia. Kohdatuilla oli harvoin hanskoja tai tarpeeksi lämpimiä vaatteita. Märät vaatteet sekä jalkojen huono verenkierto altistavat entisestään paleltumille.

Jalat: Sairaanhoitajan havaintojen mukaan kohdatut asunnottomat kärsivät usein jalkojen turvotuksista ja kivuista. Jalat voivat punoittaa ja olla turvonneet varpaista sääriin ja niiden ihon tunto saattaa olla alentunut. Jaloissa voi olla kovettumia ja rakkoja tai erilaisia haavaumia. Paljon liikkeellä olevilla asunnottomilla jää makuuasennossa tehostuva laskimopaluu heikoksi, mikä lisää jalkojen turvottelua. Huonot kengät ja jalkojen vajavainen verenkierto voivat aiheuttaa kipuja ja turvotuksia, mikä taas altistaa erilaisille iho-ongelmille ja haavaumille. Jalan haavaumaan voi helposti kehittyä ruusuinfektio. Nämä ovat yleisiä terveysongelmia kohdatuilla asunnottomilla.

Varpaankynsien hoitamattomuus aiheuttaa usein myös ongelmia ja kävely saattaa vaikeutua pitkien kynsien takia. Kynsien irtoilu aiheuttaa kipua ja haavoja sekä altistaa infektioille. Osalla kohdatuista asunnottomista oli erilaisia kulumia esimerkiksi polvissa tai lonkissa, mikä aiheuttaa kipua ja vaikeuttaa liikkumista.

Iho ja infektiot: Etsivän lähityön sairaanhoitaja arvioi kohdattujen asunnottomien ihon olevan huonossa kunnossa. Tämä ilmeni ihottumana, hilseilynä, haavoina ja rakkoina. Esimerkiksi kohdatun epäsoivat kengät tai huono vaatetus voivat aiheuttaa näitä. Hygienian puute ja vaatteiden kosteus puolestaan voivat altistaa kutinalle ja hilseilylle. Raapimisen seurauksena iho voi infektoitua. Olosuhteet ovat myös otolliset erilaisille ihon sieni-infektioille. Osalla kohdatuista oli erilaisia harhoja runsaan päihteen käytön

takia, mikä saattoi ilmetä ihon raapimisena ja jo olemassa olevien haavojen repimisenä.

Etsivän lähityön kohtaamilla pistämällä suonensisäisesti huumeita käyttävillä ihmisillä oli käsien ja jalkojen turvotuksia ja haavaumia, koska huumeissa käytettävät sidosaineet kasautuvat pieniin verisuoniin ja näin aiheuttavat verenkiertovajauksen. Tämä saattaa aiheuttaa haavan, joka voi infektoitua. Syksyn aikana havaittiin, että myös polttamalla käytettäessä PVP aiheuttaa ihoon erilaisia haavoja ja paiseita. Ilmeisesti peukussa käytettävät sidosaineet aiheuttavat paiseen helposti myös pistoskohtaan, mutta lisäksi haavoja tulee muualle ihoon herkästi. Syksyn aikana havaittiin myös, että huumeisiin sekoitetut jatke- tai sidosaineet voivat aiheuttaa kuduskuolion joko pistoskohtaan tai huumetta hengittämällä käytettäessä hengitysteiden limakalvoille.

Suun terveys: Kohdatuilla asunnottomilla oli usein hoitamattomat hampaat, tai suusta puuttui hampaita, mikä vaikuttaa yleisesti heidän suunsa kuntoon. Hampaattomuuteen vaikuttavat suun ja hampaiden infektiot sekä suun alueelle tapahtuneet traumat, kuten pahoinpitelyt ja kaatumiset. Polttamalla käytetty PVP aiheuttaa myös hampaiden syöpymistä. Infektoituneet hampaat voivat aiheuttaa kipuja. Kipu ja hampaattomuus rajoittaa erilaisten ruokien syömistä. Lisäksi suun infektiot voivat lisätä alttiutta verenmyrkytyksiin.

Aliravitsemus: Suurella osalla kohdatuista oli ravitsemuksessa puutteita. Moni kohdattu valitti nälkää. Osan havaittiin olevan alipainoisia jatkuvan liikkumisen ja liian vähäisen syömistä. Usein asunnottoman ihmisen ravinto on epäterveellistä ja yksipuolista. Huono ravitsemus aiheuttaa voimattomuutta, väsymystä, keskittymisongelmia, iho-ongelmia ja altistaa luunmurtumille. Asunnottomilla saattaa olla puutteellisesta ruoasta johtuvia erilaisia vatsavaivoja. Asunnottomien keskuudessa on havaittu myös hoitamattomia syömishäiriösairauksia.

Mielenterveydelliset ja psykososiaaliset haasteet: Usealla kohdatuista asunnottomista oli huonossa hoitotasapainossa olevia mielenterveysongelmia ja persoonallisuushäiriöitä. Sairaanhoidajan kohtaamat asunnottomat kertoivat neuropsykiatrisista häiriöstä, kuten ADHD:sta ja autismitietä. Usein ihmiset olivat oireilleet jo lapsena, mutta eivät saaneet silloin tarvittavaa tukea. Riittävän varhaisen tuen puute oli johtanut merkittävämpiin psykiatrisiin haasteisiin kuten masennukseen tai persoonallisuushäiriön kehittymiseen.

Asunnottoman elämä on kadulla fyysisesti hyvin kuormittavaa ja stressaavaa. Lepoaikaa ei juurikaan ole tai se on hyvin lyhytkestoista. Ihmisen hermosto ja aistit ovat jatkuvassa rasiitustilassa, ja elämä voi olla sosiaalisesti sekä älyllisesti vaatimatonta, jolloin kognitiiviset kyvyt ja kyky tarkkaavaisuuteen voivat heiketä nopeasti. Jatkuva stressi altistaa psykoosille ja etsivän lähityön kohtaamilla henkilöillä erilaiset aistiharhat, psykoosisairaudet ja sairauden tunnottomuus olivat yleisiä. Kohdattuihin lukeutui myös henkilöitä, jotka sairastavat ns. jäännöskitsofreniaa, eivätkä kiinnity minnekään, vaan elävät irrallaan yhteiskunnan tarjoamista palveluista vaihtaen jatkuvasti paikkakuntaa. (Ks. Linnamaa 2024.)

Mielialahäiriöt, toivottomuus ja tunne-elämän epävakaus olivat yleisiä kohdatuilla asunnottomilla. Itsetuhoisen ajattelu ja erilaiset ajatusvääritykset tulivat ilmi säännöllisesti keskusteluissa. Itsetuhoisuus saattaa olla keino säädellä tunne-elämän epävakautta (Epävakaa persoonallisuus, Käypä hoito, Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Psykiatryhdistys ry:n asettama työryhmä, 2024, Korkeila 2020; A-klinikkasäätiö i.a.).

Lähityön kohtaamilla ihmisillä saattoi olla erilaisia aivovammoja päähän kohdistuneiden iskujen ja/tai päihteen käytön takia. Keskusteluissa ilmi tulleet kognitiiviset haasteet

saattoivat ilmetä muistin ja ongelmaratkaisukyvyyn heikkoutena. Tämän takia kohdatut tarvitsivat usein vahvaa tukea terveystalvueluiden käyttämisessä. Erilaiset huonossa hoitotasapainossa olevat fyysiset vaivat yhdistettynä kuormittavaan, osin kaoottiseenkin elinympäristöön ja turvattomuuden tunteeseen, saattavat altistaa toiminnallisille oireille (Vataja 2023). Etsivän lähityön kohtaamat asunnottomat toivat keskusteluissa esiin toiminnallisia oireita, joita voivat olla mm. ympäristöherkkyys, erilaiset kiputilat, kutina tai vatsavaivat.

Päihdesairaudet: Usealla kohdatuista oli päihteiden tai lääkkeiden väärinkäyttöä. Kohdatut kertoivat, että yrittävät hoitaa mielialoireitaan päihteillä, esimerkiksi ahdistustaan alkoholilla. Kiihdyttäviä huumeita, kuten PVP:tä tai amfetamiinia käyttävät kohdatut kertoivat, että lievittävät näillä ADHD-oireitaan. Päihteiden käyttö lisää mielialaongelmia ja alttius psykoosiin sairastumiseen tai itsemurhaan kasvaa merkittävästi. Kohdattujen toimintakyky saattoi olla päihteiden käytön vuoksi hyvinkin alentunut, ja tämän takia he tarvitsivat vahvaa tukea yhteiskunnassa toimimiseen. Suonensisäisesti huumeita käyttävät kohdatut asunnottomat toivat keskusteluissa esiin korvaushoitoon pääsyn vaikeuden. Etsivä lähityö edisti kohdattujen hoitoon pääsyä selvittämällä asioita ja toimimalla linkkinä asiakkaan ja palvelun välillä.

Jatkuva alkoholin juominen aiheuttaa aivojen rappeutumista, joka johtaa kognition alenemiseen. Pitkäaikainen päihteiden väärinkäyttö voi johtaa myös erilaisiin sisäelinvaurioihin, kuten maksan vajaatoimintaan, haimatulehduksiin, aivovaurioon, sydän- ja verisuonisairauksiin ja erilaisiin syöpiin. (Mäkelä & Niemelä 2022.) Edellä mainitut päihteiden käytöstä johtuvat sairaudet nousivat esille myös etsivän lähityön kohtaamisissa. Myös hengittämällä käytettävät päihteet kuten ilokaasu, sähkösavukkeet, tupakka, kannabis ja PVP olivat yleisiä kohdattujen ulkona yöpyneiden keskuudessa. Näistä etenkin ilokaasun ja PVP:n käytön lisääntyminen näkyi etsivän lähityön kohtaamisissa syksyn aikana. Hengittämällä käytettävät päihteet altistavat edellä mainittujen lisäksi erityisesti keuhkojen sairauksille. Päihteiden käyttö lisää merkittävästi riskiä saada erilaisia fyysisiä vammoja, jotka vaikeuttavat elämää pysyvästi. Lähityön kohtaamalla ihmisillä esiintyi mm. tapaturmista johtuvia amputaatioita, aivovaurioita ja selkärangan sekä muiden tukielinten ongelmia.

Palvelujen toimivuus ulkona yöpyneiden näkökulmasta

Työntekijät arvioivat, että valtaosalla kohdatuista ulkona yöpyneistä pääasiallinen syy olla hakeutumatta asunnottomien majoituspalveluihin oli kokemus siitä, etteivät palvelut vastaa heidän tarpeitaan tai asumispäivystyksessä yöpyminen koetaan liian rauhattomana tai turvattomana. Toiseksi yleisin syy oli tiedon puute asunnottomien palveluista. Lähityön tiedossa olleista ulkona yöpyneistä 53 on havaittu olevan pysyvämmin ja pääsääntöisesti ulkona yöpyviä. Lähityö oli syksyn aikana mukana 15 asiakkaan prosessissa, jotka päättyivät tilapäismajoitukseen siirtymiseen tai vuokrasopimusperusteisen asunnon vastaanottamiseen. Osa kohdatuista toi esille, ettei olisi päässyt palvelujen pariin ilman apua. Lähityö arvioi yhteistyön muiden ammattilaisten kanssa ulkona yöpyneiden asioissa olleen sujuvaa ja ulkona yöpyneiden majoittamiseen liittyvät palveluketjut on koettu toimivina.

Kaikista lähityön tiedossa olleista ulkona yöpyneistä 53 on havaittu olleen pysyvämmin ja pääsääntöisesti ulkona yöpyviä. Usean ulkona yöpyneen kohdalla työntekijät kokivat olevansa yhteisen luottamuksen rakentamisen vaiheessa, mikä voi toisinaan viedä kuukausia. Neuvontaa ja ohjausta voidaan tarjota useimmiten vasta riittävän luottamuksellisessa suhteessa (mm. Fontaine 2008; Szeintuch 2025). Kohdatuista henkilöistä ne, joille löytyi nopeasti heidän tarpeisiinsa sopiva tilapäinen majoitus tai

pysyvämpi asumismuoto, omasivat yleensä riittävän perusluottamuksen palveluihin ja heille kyettiin kohdatessa antamaan oikeanlaista tietoa ja tukea.

”Hyvää yhteistyötä Vepan, Hietsun, ASTUn ja psykiatrian päivystyksen kanssa erään ulkopaikkakuntalaisen asioiden hoidossa.” Etsivän lähityön kirjaus

Etsivän lähityön työntekijät arvioivat valtaosalla pääasiallisen syyn olla hakeutumatta asunnottomien majoituspalveluihin olleen asunnottoman kokemus siitä, etteivät palvelut vastanneet hänen tarpeitaan tai asumispäivystyksessä yöpyminen koettiin liian rauhattomana tai turvattomana. Tarve omalle huoneelle, tavaran varastoiselle tai lemmikkieläimen pitämiseksi saattoi olla este hätämajoitukseen pyrkimiselle.

Vailla yöpaikkaa olevat ihmiset voivat päätyä nukkumaan myös mm. julkisen liikenteen kulkuvälineisiin, erityisesti raideliikenteeseen ja pitempiä reittejä ajaviin runkolinjan busseihin. Eräs julkisissa kulkuvälineissä säännöllisesti nukkuva kuvasi julkisen liikenteen olevan yöpaikkana rauhallisempi ja helpommin tavoitettavissa oleva, kuin asunnottomille suunnatut palvelut. Kohdattu koki riskin niin kokea kuin joutua itse käyttämään väkivaltaa muita kohtaan pienemmäksi kuin hätämajoituspalveluissa. Samaa huolta ovat tuoneet esille muutkin kohdatut. Usea päihteitä käyttävä asunnoton toi esille, ettei halua yöpyä asumispäivystyksissä, joissa on muita päihtyneitä.

Usein erityisesti naisasiakkaat toivat esille asumispäivystysten turvattomuutta ja sopimattomuutta heidän tarpeisiinsa. Tutkitusti naisten kynnys hakeutua asumispäivystykseen on korkea ja piiloasunnottomuus naisilla yleistä (Stenius-Ayoade 2019, 19). Moni asunnoton toivoo yhteisöllisen asumisen rinnalle omaa rauhaa ja yksityisyyttä turvaavia asumispalveluita (Erkkilä & Stenius-Ayode 2009; Etsivä lähityö 2017). Nykyiset vain naisille suunnatut asumispäivystyspaikat ovat usein riittämättömiä.

Osalla syy asunnottomien palveluiden käyttämättä jättämiselle oli yksinkertaisesti tiedon puute. Kadulla ja julkisissa tiloissa kohdatut henkilöt toivat esille, ettei tietoa erilaisista asunnottomille suunnatuista palveluista ole joko saatavilla tai tieto ei ole sellaisessa muodossa, että se tavoittaisi heitä. Osa kohdatuista kertoi kuululleensa Hietaniemenkadun asumispäivystyksestä, mutta tieto muista tarjolla olevista palveluista tai muista asumisvaihtoehdoista ei ollut saavuttanut kaikkia asunnottomia henkilöitä. Päiväkeskukset ja terveysneuvontapisteet tavoittavat pääasiassa päihteitä pistämällä käyttäviä ihmisiä, mutta osa ulkona yöpyvistä ei kokenut olevansa tällaisten palvelujen kohderyhmää. Lähityön havainnoissa korostui jalkautuvien työntekijöiden rooli kertoa Helsingissä tarjolla olevista asumispalveluista kaduilla kohdatuille ihmisille. Osa ulkona yöpyvistä ei kohtaa edes jalkautuvaa työtä tekeviä ammattilaisia. Lähityön jakaman tiedon merkitys etenkin tilapäisasumiseen tai pysyvämpään asuntoon nopeasti päässeiden kohdattujen prosesseissa oli suuri.

Lähityön työntekijät olivat 1.8.-15.11.2024 välisenä aikana mukana 15 asiakkaan asumisen prosessissa, joka päättyi tilapäismajoituksen paikan tai pysyvämmän vuokrasopimusperustaisen asunnon vastaanottamiseen. Asumispalveluihin päässeistä ihmisistä seitsemän kohdalla ulkona yöpyminen oli seurausta pääasiallisesti tiedon puutteesta palveluiden suhteen. Muilla oli tarve vahvemmalle tuelle palveluihin hakeutumisessa ja niihin kiinnittymisessä.

Etsivän lähityön kohtaamat ihmiset kokivat erittäin tärkeänä lähityön jalkautuvan ja kohtaavan luokse tulevan työtavan sekä rinnalla kulkemisen palveluihin hakeutuessa. Kohdattujen sekä spontaanisti antamissa että kerätyissä palautteissa korostui kiitos lähityön tarjoamasta tuesta ja avusta. Kohdatut kiittivät lähityötä keskustelusta ja kuulluksi tulemisesta yhtä usein, kuin konkreettisesta avusta asioidensa edistämisessä. Palautteissa toistui viesti siitä, että jalkautuvan työn ammattilaisten koettiin ymmärtävän ulkona asuvien ja/tai kadulla aikaansa viettävien ihmisten kohtaamia haasteita.

Haastavassa elämäntilanteessa olevat kohdatut varmistelivat usein, että lähityöltä saatava tuki jatkuisi palvelujen nivelvaiheissa. Osa toi esille ajattelevansa, että ei olisi itsenäisesti päässyt palvelujen pariin tai osannut toimia tarvittavalla tavalla.

Yhteisjalkautumiset muiden toimijoiden kanssa on tärkeää asiakasryhmien tavoittamiseksi. Etsivä lähityö jalkautui syksyn aikana mm. Helsingin kaupungin sosiaalityön, asumisen tuen, terveysneuvontapisteiden työntekijöiden sekä kolmannen sektorin toimijoiden, kuten A-klinikkasäätiön ja Irti Huumeista ry:n kanssa. Yhteistyöllä tavoitettiin lähityölle uusia henkilöitä sekä nopeutettiin asiakkaiden palveluihin pääsyä. OmaStadi-hankkeen jalkautuvan sairaanhoitajan kanssa lähityöllä oli runsaasti yhteisjalkautumista hankkeen loppuun asti. Kaduille jalkautuville sairaanhoitajille ilmeni yhteistyössä selkeä tarve, etenkin päihteitä käyttävien tai voimakkaammin psyykkisesti oireilevien ihmisten palveluihin ohjaamisessa.

“Hienoa nähdä, että Helsingin kaupunki välittää näistä ihmisistä ja teette kyllä arvokasta työtä.” Kohdatun palaute

Asumispalvelut ja peseytymismahdollisuudet

Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa ja asumispäivystyksessä helsinkiläiset asunnottomat henkilöt voivat päiväsaikaan tulla mm. terveydenhoidon ja lääkärin ja sosiaaliohjaajan vastaanotolle ilman ajanvarausta, syödä edullisen aterian, käydä suihkussa ja saunassa sekä pesettää pyykkinsä. Asumispäivystyksen kautta voi saada tarvittaessa paikan päihteettömästä asumispäivystyksestä. Asumispäivystyksessä on erillisessä tilassa naisille varatut paikat, jotka ovat olleet lähes joka yö täynnä. Lähityössä yhteistyö koettiin erittäin sujuvaksi palvelukeskuksen sosiaaliohjaajien, sosiaalityöntekijän ja terveystiimin kanssa.

Lauttasaaren asumispäivystyksessä on toinen puoli päihteettömille ja toinen päihteitä käyttäville henkilöille. Naispaikkoja ei ole eriytetty omaan tilaan, kuten Hietaniemenkadulla. Lauttasaaren asumispäivystys oli vielä monelle lähityön kohtaamalle ulkona yöpyväille tuntematon, eikä mahdollisuudesta päästä Hietaniemen palvelukeskuksen kautta joko Lauttasaaren asumispäivystykseen tai Helsingin ostamaan tilapäismajoitukseen usein tiedetty. Ulkona yöpyvät kohdatut toivat esille, että asunnottomana kadulta käsin on vaikea saada tietoa erilaisista asunnottomien palveluista. Kun tietopohja vaihtoehdoista ja palvelupoluista on heikko, on apua vaikeampi motivoitua hakemaan.

Ulkona yöpyvät kohdatut toivat esille ns. asunto ensin -mallin mukaisen tuetun asumisen pitkiä jonoja ja olivat tietoisia siitä, että asuntoa voi joutua odottamaan pitkään. Pitkä odotusaika vähensi motivaatiota ja resursseja muun elämäntilanteen kohentamiseen, kuten päihteiden käytön lopettamiseen tai vähentämiseen, ja palveluihin kiinnittymiseen.

Asunnottomien käyttämät peseytymis- ja tekstiilihuoltopalvelut Helsingissä kapenivat päiväkeskuspalvelujen siirryttyä lakisääteisesti hyvinvointialueiden vastuulle vuoden 2024 aikana. Tämän myötä suihku- ja pyykinpesumahdollisuudet Helsingissä jäivät pääsääntöisesti Hietaniemen palvelukeskuksen varaan kolmannen sektorin päiväkeskusten toimintojen kavennuttua. Palvelukeskuksen lisäksi peseytymismahdollisuus 30 vuotta täyttäneille tai muualla kirjoilla oleville on vain Hermannin Diakoniatalon varustamolla. Peseytymis- ja pyykinpesumahdollisuudet ovat Helsingissä sekä alueellisesti että aukioloaikojen puolesta asunnottomien tarpeisiin nähden riittämättömät. Riittämättömät palvelut vaikuttavat henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtimisen lisäksi myös kaduilla yöpyvien terveyteen ja

terveyspalvelujen käyttöön mm. kasvaneen infektioriskin takia silloin, kun ihmisellä ei ole mahdollisuutta peseytyä ja pukea sen jälkeen puhtaita vaatteita ylleen.

Vertais- ja vapaaehtoistoiminnan keskus (Vepa) ja yökahvila (Kalkkers) tarjoavat asunnottomille neuvontaa, tukea ja ruokaa sekä 15 henkilölle mahdollisuuden levähtää yökahvila Kalkkersissa. VVA kerää ja jakaa lahjoitusvaatetta ja kenkiä asunnottomien ihmisten tarpeisiin. VVA:n työntekijöiden mukaan syksyllä 2024 Vepassa oli paljon kävijöitä ja yökahvila oli joka yö täynnä. Yökahvilaa käytti helsinkiläisten lisäksi moni muualla pk-seudulla kirjoilla oleva henkilö.

Aikuissosiaalityön vastaanottopalvelun ja vastuutyöntekijöiden tavoitettavuus puhelimitse oli kadulta käsin ajoittain haastavaa, mikä vaikeutti kohdattujen ihmisten asioiden eteenpäin saattamista. Asiakkaat eivät välttämättä tienneet oliko heillä nimettyä työntekijää tai he eivät olleet tietoisia vastuutyöntekijän vaihtumisesta tai poissaolosta.

Nuorilla piiloasunnottomuus on yleistä. Sininauhasäätiön 16–29-vuotiaille suunnattua tukea tarjoaa kohtaamis- ja tukipiste Nuoli, jossa voi myös yöpyä. Nuolessa on mahdollisuus peseytyä, levätä ja ruokailla sekä saada ohjausta ja tukea asioiden hoitamisessa.

Helsingissä aloitti vuoden 2024 aikana alle 23-vuotiaille päihteitä käyttäville suunnattu avoin yhteisötila Pysäkki. Pysäkki tarjoaa mahdollisuuden anonyymiin päihde- ja sosiaalipalveluun ja asiointiin. Pysäkki kohtaa myös asunnottomien tarpeita tarjoamalla monien kaipaaman pyykinpesumahdollisuuden. Suihkua ei tiloista kuitenkaan löydy. Tieto Pysäkin palveluista ei välttämättä vielä ole tavoittanut kaikkia asunnottomia nuoria.

Muita yhteiskunnan palveluita ja asunnottomien arkeen vaikuttavia tekijöitä

Useissa palveluissa oletetaan asiakkaalla olevan mahdollisuus hoitaa asioitaan sähköisesti. Sähköinen asiointi useimmiten vaatii vahvan tunnistautumisen verkkopankkitunnusten ja matkapuhelimen avulla. Asiakkailta voitiin automaattisesti olettaa olevan matkapuhelin, johon osa palveluista ja esimerkiksi ajanvaraustiedoista ovat sidottuja. Lisäksi asiakkailta saatettiin edellyttää kykyä ymmärtää päätöstekstejä tai viranomaiskieltä tai tuottaa tietynlaista tekstiä hakemuksia varten. Jonkin verran asiakkaiden tiedoissa oli lähityön havaintojen mukaan virheellisiä kirjauksia tai niiden tekemättä jättämisistä. Kun asiakkaat eivät pääse lukemaan kirjauksiaan, heillä ei ole mahdollisuutta reagoida mahdollisiin virheisiin. Vaikeudet näkyivät eniten Kelan ja pankkien palveluissa, mutta myös kaupungin omissa palveluissa, joista suurimmassa roolissa oli perusterveydenhuollon palvelut ja mahdollisuus käyttää esimerkiksi Maisaa.

Pankkipalveluissa asiointi on haastavaa asunnottomille ihmisille. Harvalla ulkona yöpyvällä on sähköisiä tunnistautumisvälineitä. Kun kohdatulta puuttuu sähköisen tunnistautumismahdollisuuden lisäksi henkilöllisyystodistus, on pankkien kanssa vaikea asioida. Monista pankkipalveluista saatetaan periä palvelumaksu. Esimerkiksi paperiset tiliotteet, joita tarvitaan perustoimeentulotukea haettaessa, ovat usein maksullisia. Palvelu ja toisinaan sen myötä myös perustoimeentulotuki voivat jäädä asiakkaalta saamatta, kun tilillä ei ole rahaa. Lisäksi moni palvelu on saatavilla vain ajanvarauksen kautta, mutta ilman vahvaa sähköistä tunnistautumista aikaa ei voi varata.

“-Kassapalveluista ei voitu palvella vaan piti varata aika, että olisi saanut todistuksen Kelaan. asiakas ei ollut itse saanut varattua aikaa, koska ei

ollut vahvaa tunnistautumista käytössä. Varatulla ajalla ei voitu saada Kelan pyytämää todistusta tilin sulkemisesta, koska tili miinuksella. Tästä saatiin tiliote ja virkailija käsin kirjoitti paperiin, että tili suljettu” Etsivän lähityön kirjaus

Etsivän lähityön havaintojen mukaan vankeusrangaistuksiin liittyvät nivelvaiheet asiakkaan siirtyessä joko suorittamaan tuomiotaan tai vapautuessaan tuomiolta asunnottomana aiheuttavat katkoksia palveluiden välillä. Vangeista moni kokee vapautuvansa epävarmaan tilanteeseen asumisen, toimeentulon ja ihmissuhteiden suhteen. Vain noin kymmenesosa kokee saaneensa tukea sosiaali- tai päihdehuollosta vapautuessaan. (Kainulainen, Junttila & Rautanen 2023.) Yli 30 % vangeista arvioidaan vapautuvan asunnottomana. Riski rikoskäyttämisen uusiutumiseen heti vapautuessa korostuu asunnottomana vapautuvien kohdalla. (Piispa & Lind 2021, 27.) Moni asunnottomana vapautuva hyötyisi alkuvaiheen tiiviistä tuesta ja rinnalla kulkemisesta palveluihin päästäkseen. Tämä voi tarkoittaa tarpeen mukaisten palvelujen löytämistä, yhteen kokoamista, palveluihin saattamista ja niihin kiinnittämistä prosessin alkuvaiheessa. (Rautanen, Harald & Tyni 2023; Piispa & Lind 2021, 28.) Eräs lähityön asiakas kertoi tuen olevan vapautuessa riittämätöntä, eikä hänen mukaansa suurella osalla vapautuvista vangeista ole tietoa mistä ja mitä palveluita heidän tulisi hakea. Tilanne korostuu silloin kun kotikunta muuttuu vankeusrangaistuksen aikana tai sen päättyessä.

Poliisin ennalta estävän toiminnon päätyttyä mm. paikallistapahtumissa on näkynyt se, ettei poliisi aina tunnista kaduille jalkautuvia sote-ammattilaisia tai heidän työtään. Yhteistyö ennalta estävän poliisin kanssa oli ollut kentällä erittäin toimivaa.

Kohdatut ovat tuoneet esille, että päihteitä käyttäviä ihmisiä mm. kehoitetaan poistumaan julkisesta tilasta riippumatta heidän käytöksestään tai siitä, käytetäänkö tilanteessa päihteitä näkyvästi. Lähityön havaintojen mukaan kohtelu oli eriävää esimerkiksi juhlivia korkeakouluopiskelijoita kohtaan riippumatta päihtymyksestä tai julkisesta alkoholinkäytöstä. Kohdatut ihmettelivät lähityölle kohtelun eriarvoisuutta ja perusteita siihen.

Kehittämisehdotuksia

Helsingissä asunnottomille tarjottavat palvelut ovat laajat ja monipuoliset ja houkuttelevat asunnottomia muualta Suomesta. Meillä on muutamia kehittämisehdotuksia nykyisten palveluiden parantamiseksi ulkona yöpyvien asunnottomien näkökulmasta.

- **Tarjotaan selkeä ja yksinkertainen esite, jossa on koottuna asumispalveluita koskeva tieto.** Yksinkertainen paperimuodossa oleva esite, jossa avataan tuetun asumisen prosessit selkokielellä. Tarve on erilaisten asumispalvelujen vaihtoehdoista ja etenemispoluista tiedottamiselle: tilapäismajoitus, päihdepalveluiden päihteetön asuminen, asunto ensin -mallin yksiköiden esittelyt. Esitteen tarkoitus on myös rohkaista asunnotonta kysymään lisää palveluista. Tarjolla olevan tiedon määrä vaikuttaa asiakkaan motivaatioon hakeutua palveluihin.
- **Lisätään suihku- ja pyykinpesumahdollisuuksia Helsingin alueelle:** Asunnottomille suihkuun pääsyn mahdollisuudet ovat hyvin rajalliset. Helsingin

Asiakastoive

kaupunki tarjoaa peseytymismahdollisuuden vain Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa.

- **Mahdollistetaan päihteetön tilapäisasuminen ja asumispäivystys:** Paremmiin saavutettavissa oleva aidosti päihteetön asumispäivystys erillään päihteitä käyttävien palveluista sekä päihteetön tilapäismajoitus tuen tarpeisille asunnottomille henkilöille, joilla ei ole päihdesairautta.
- **Lisätään naisille suunnattuja asumispalveluita:** Lisätään nais erityisyyden huomioimista asumispalveluissa, mahdollisesti oma asumispäivystys ja tilapäismajoitusyksikkö? Naisten piiloasunnottomuus on yleistä ja naisen asema asunnottomana ja päihdemaailmassa turvaton. Naiset usein välttelevät asumispäivystykseen hakeutumista (Mm. Piispa & Lind 2021, 28).
- **Mielenterveysambulanssi Helsinkiin:** Psykiatrinen ensihoitoyksikkö, joka tarjoaa keskusteluapua, tarvittaessa lääkitystä akuuttitilanteissa tai kuljettaa jatkohoitoon. Potilas tulee tilanteessa paremmin kohdatuksi ja stigmatisaatio vähenee. Tampereella tehtiin onnistunut pilottihanke 2016–2023, jonka avulla saatiin vähennettyä päivystyksen ja poliisin kuormitusta ja ihmiset saivat oikein kohdennettua apua oikeaan aikaan. Vastaavaa toimintaa on mm. Ruotsissa, Hollannissa ja Englannissa.
- **Valvottu käyttötila:** Huumeita käyttäville asunnottomille käyttöhuone olisi helposti saavutettavissa oleva palvelu. Tämä olisi matalan kynnyksen paikka, josta asunnottomalla olisi mahdollisuus tulla kohdatuksi ja saada ensikosketus sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Käyttöhuoneiden on jo todettu laskevan kuolleisuutta ja kustannuksia mm. päivystyskäyntien vähenemisen takia.

Lähteet

A-klinikkasäätiö (2024). Päihdelinkki-verkkopalvelu: Ajatusvääristymien tunnistaminen. <https://paihdelinkki.fi/alkoholinkayton-ajatusvaaristymien-tunnistaminen/>

Epävakaa persoonallisuus (2024). Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Psykiatriyhdistys ry:n asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim.

Erkkilä, E., Stenius-Ayoade, A., & Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA. (2009). Asunnottomat vastaanottoyksiköissä: Asunnottomien vastaanottoyksiköiden asiakkaiden sosiaalinen tilanne ja terveydentila pääkaupunkiseudulla. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA.

Etsivä lähityö (2017). Asunnottomuus. Etsivän lähityön sosiaalinen raportti. Helsinki. <https://www.hel.fi/static/sote/sosrap/raportit/etsiva-lahityo-asunnottomuus.pdf>

Fontaine, A. (2008) International guide on the methodology of street work throughout the world. Dynamo International.

Kainulainen, S., Junttila, N. & Rautanen, M. (2023). Yksinäisyys ja sosiaaliset suhteet. Teoksessa Rautanen, M., Harald, K. & Tyni, S. Vankien terveys ja hyvinvointi 2023 - Wattu IV -vankiväestötutkimus. THL. Raportti 007/2023. Helsinki: PunaMusta Oy.

Korkeila, J. (2020). Epävakaa persoonallisuuhäiriö. Duodecim.

Linnamaa, O. (2024). Akuutti psykoosi. Lääkärin käsikirja. Duodecim.

Mäkelä, P. ja Niemelä, S. (2022). Alkoholit ja terveys. Alkoholit ja terveys – Terveyskirjasto. Lääkärikirja. Duodecim.

Piispa, M. & Lind, H. (2021). Taustalla rikos, edessä muutos. Suositukset viranomaisten saumattomalle yhteistyölle rikostaustaisten yhteiskuntaan kiinnittymisessä. Oikeusministeriön julkaisuja. Mietintöjä ja lausuntoja 2021:3. Helsinki: Valto.

Rautanen, M., Harald, K. & Tyni, S. (2023). Vankien terveys ja hyvinvointi 2023 - Wattu IV -vankiväestötutkimus. THL. Raportti 007/2023. Helsinki: PunaMusta Oy.

Stenius-Ayoade, A. (2019). Housing, health and service use of the homeless in Helsinki, Finland. Helsingin yliopisto. Yleislääketieteen ja perusterveydenhuollon osasto. Väitöstutkimus. Helsinki: Unigrafia.

Szeintuch, S. (2015). Street Work and Outreach: A Social Work Method? The British Journal of Social Work, Volume 45, Issue 6, P. 1923–1934.

Vataja, R. (2023). Tietoa potilaalle: Toiminnalliset häiriöt, Lääkärikirja Duodecim. Toiminnalliset häiriöt - Duodecim

Helsinki

**Helsingin kaupunki,
Sosiaali-, terveys- ja
pelastustoimiala
Etsivä lähityö**

Toinen Linja 4 A
00530 Helsinki
PL 6090
00099 Helsingin kaupunki
lahityo@hel.fi